

Bieńkowski, Tadeusz

"Acta Comeniana internationale Revue für Studien über J. A. Comenius und ideengeschichte der frühen Neuzeit", "Internationale Review of Comenius Studies and early modern intellectual history". 13 (XXXVII), Praha 1999 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 46/3, 214-215

2001

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Przegląd czasopism

„Acta Comeniana internationale Revue für Studien über J.A. Comenius und ideengeschichte der frühen Neuzeit“. „Internationale Review of Comenius Studies and early modern intellectual history“. 13 (XXXVII) Praha 1999, 358 s., ilustr.

Kolejny zeszyt tego bardzo starannie redagowanego rocznika międzynarodowego ukazującego się w dwóch językach (angielskim i niemieckim) zawiera tym razem aspekty polskie. Składają się na nie artykuły polskich badaczy oraz recenzje książek. Ponadto w międzynarodowym Komitecie Redakcyjnym – obok Anglików, Niemców, Włochów, Norwegów i Holendrów – uczestniczą dwaj wybitni polscy historycy filozofii – Zbigniew Ogonowski i Lech Szczucki. Stali czytelnicy rocznika „Acta Comeniana“ pamiętają, że przed laty często zamieszczał w nim artykuły prof. Łukasz Kurdybacha, znany badacz twórczości Komeńskiego.

Czasopismo z biegiem lat zmieniało swój profil, zawsze jednak zachowując wysoki poziom merytoryczny i zasięg międzynarodowy. Dość długo „Acta Comeniana“ były specjalistycznym organem badaczy twórczości Komeńskiego. Później zaczęły się przekształcać w pismo skupiające historyków myśli społecznej i religijnej XVI i XVII w. Pisywało tam także wielu historyków filozofii. Taki zakres zainteresowań pismo utrzymuje i obecnie, rzadko tylko – trzeba stwierdzić – publikując prace z zakresu historii nauki. Łamy rocznika zawsze były i są międzynarodowe, wszelako większość autorów rozpraw i recenzji stanowili i stanowią Czesi.

Omawiany rocznik prezentuje szeroką problematykę dziejów kultury europejskiej XVI i XVII w. Dział artykułów otwiera praca Ch. Webstera, profesora uniwersytetu w Oxfrod, zajmująca się relacjami poglądów Paracelsusa z tradycją medycyny żydowskiej i magii wschodniej. Jest to właściwie jedyny artykuł (jeśli nie liczyć dwóch recenzji) dotyczący historii nauki. Jedyny, gdyż praca Danilo Facca, pracownika IFIS PAN w Warszawie, o Adamie Burskim i jego metodach wykładania filozofii w Akademii Zamojskiej na początku XVII w., odnosi się raczej do historii oświaty.

Liczne polonica znaleźć można tylko w dziale recenzji. Specjaliści czescy omawiają wnikliwie i kompetentnie książki polskich autorów. Kompetentnie nie tylko z racji znajomości problemu, ale również z powodu bardzo dobrej znajomości polskiego języka. Marta Bečkova zajęła się pracą J. Dworzaczkowej *Bracia czescy w Wielkopolsce w XVI i XVII wieku* (wyd. Warszawa 1997), a także edycją akt synodów różnowierczych w Polsce (tom IV *Wielkopolska* Warszawa 1997, wyd. M. Sipayło). M. Řeznik zamieścił recenzję książki Z. Ogonowskiego *Filozofia polityczna w Polsce XVII wieku i tradycje demokracji europejskiej* (Warszawa 1999). Tenże autor zrecenzował książkę W. Kriegseisena *Ewangelicy polscy i litewscy w epoce saskiej* (Warszawa 1996), J. Pasek zamieścił obszerną

recenzję z książki D. Żołądź-Strzelczyk *Peregrinatio academica. Studia młodej polskiej z Korony i Litwy na akademiach i uniwersytetach niemieckich w XVI i pierwszej połowie XVII wieku* (Poznań 1996), M. Ryantova podała streszczenie i próbę oceny (pozytywnej) książki Karoliny Targosz *Sawantki w Polsce XVII w. Aspiracje intelektualne kobiet ze środowisk dworskich* (Warszawa 1996).

W dziale not informacyjnych znajdujemy dłuższe wzmianki o trzech polskich książkach: o tomie jubileuszowym prof. Janusza Tazbira *Kultura staropolska – kultura europejska. Prace ofiarowane Januszowi Tazbirowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin* (Warszawa 1997) napisał J. Linka, a o pracy Stanisława Obirka *Wizja państwa w nauczaniu jezuitów polskich w latach 1654–1668* (Kraków 1995) i Zygmunta Szultki *Książę Ernest Bogusław von Croy, 1620–1684* (Słupsk 1996) zamieścił ciekawe uwagi M. Řeznik, pilny, jak widać czytelnik polskich książek historycznych.

Tadeusz Bienkowski
(Warszawa)

Noty recenzyjne

Reinhard Siegmund-Schultze: *Mathematiker auf der Flucht vor Hitler*. Vieweg 1998 Deutsche Mathematiker-Vereinigung 368 s.

Po dojściu Hitlera do władzy w 1933 r. wielu niemieckich matematyków utraciło pracę i wyemigrowało, głównie do Stanów Zjednoczonych. W ich liczbie znaleźli się tak wybitni uczeni, jak: Emil Artin, Felix Bernstein, Richard Courant, Johann von Neumann, Richard v. Mises, Carl Ludwig Siegel i Hermann Weyl. Ich wyjazd doprowadził do załamania się niemieckiej matematyki, która po wojnie z wielkim trudem rozpoczęła odzyskiwanie swej pozycji. Z drugiej strony przyjazd do Stanów licznej rzeszy doskonałych matematyków z Francji, Niemiec, Polski i Węgier przyczynił się do uzyskania przez amerykańską matematykę tego czołowego miejsca, które dzisiaj zajmuje.

Niniejsza książka omawia losy tych ludzi, zawierając szereg dokumentów i wspomnień. Dowiadujemy się z niej o niechlubnej roli, jaką odegrali tu niektórzy niemieccy matematycy, m.in. znany geometra Ludwig Bieberbach, który nie cofał się nawet przed donosami. Czytamy też o trudnościach, z jakimi spotkali się emigranci w Stanach Zjednoczonych, gdzie część matematyków przyjmowała ich niezbyt przychylnie, a także o organizacjach (takich jak np. Fundacja Rockefellera), które wspierały finansowo uczonych wszystkich specjalności emigrujących z Europy. Na końcu książki znajdujemy nazwiska 134 niemieckojęzycznych matematyków (z Niemiec, Austrii i Czechosłowacji), którzy wyemigrowali oraz 53 uczonych, którzy pozostali, mimo prześladowania w Niemczech.